

VEDOMIE AKO VLASTNOSŤ ĽUDSKÉHO MOZGU

UKAZUJE NA NOSITEĽA VEDOMIA: PROCESY VEDOMIA SA USKUTOČŇUJÚ V MOZGU, JEHO PRÍPADNÉ POŠKODENIE ZNAMENÁ STRATU VEDOMIA, T.J. VLASTNOSTI, KTORÚ POKLADÁME ZA ATRIBÚCIU ČLOVEKA

Naša terajšia reflexia vzťahu mozgu a vedomia je **dichotomická - karteziánsky dualizmus** – dopad aj na lekársku prax: Mentálne ťažkosti a choroby sa začali dichotomicky deliť na organické /fyziologické/ (keď nie je niečo v poriadku s mozgom) a psychické (keď nie je niečo v poriadku s myslou).

Descartov dualizmus sa prekonával rôzne:

Od 17. storočia evidujeme redukcionistické prístupy, najprv v podobe v podobe mechanistického redukcionizmu; 19. stor. – tzv. vulgárny materializmus; 20. stor. – fyzikalizmus.

!!! PRI LOKALIZÁCII PROCESOV VEDOMIA DO „PRIESTORU“ MOZGOVÝCH ŠTRUKTÚR SA OPIERAME O VEDECKÉ ZOVŠEOBECNENIE - KAŽDÉMU VZRUCHU ČI ÚTLMU V SIVEJ KÔRE MOZGU ZODPOVEDÁ URČITÝ PSYCHICKÝ STAV. PORUŠENIE MOZGU (NAPR. V DÔSLEDKU ÚRAZU resp. NEJAKÝCH (aj návykových) LÁTOK) MÔŽE MAŤ ZA NÁSLEDOK ZMENY (ČASTO NEZVRATNÉ) VO VEDOMÍ ČLOVEKA.

NA DLHÚ DOBU ZAKORENENÁ PREDSTAVA, ŽE VÝSKUM MENTÁLNEHO (DUŠEVNÉHO, ROZUMOVÉHO, MYŠLIENKOVÉHO) JE ZÁLEŽITOSŤ ČISTO FILOZOFICKÝCH ÚVAH A ŠPEKULÁCIÍ!

*

SÚČASNÝ STAV RIEŠENIA PROBLÉMU MENTÁLNEHO V CELOM RADE VEDECKÝCH DISCIPLÍN NAZNAČUJE, ŽE JEDEN Z “VEČNÝCH” FILOZOFICKÝCH PROBLÉMOV SA PRETRANSFORMOVAL NA EMPIRICKÝ PROBLÉM.

PROBLÉM “VNÚTORNÉHO”, ZÁHADNÉHO, NEVYSLOVITEĽNÉHO NADOBUDOL PODOBU VEDOU UCHOPITEĽNÉHO PROBLÉMU.

TEORETICKÝ A EMPIRICKÝ VÝSKUM ZÁROVEŇ DOKLADÁ, ŽE NAJTVRDŠÍM ORIEŠKOM SKÚMANIA MENTÁLNEHO JE PROBLÉM VEDOMIA A VEDOMEJ SKÚSENOSTI.

*

TRENDY V ANGLO-AMERICKEJ FILOZOFII VEDOMIA (druhá polovica 20.stor.) POUKAZUJÚ NA DVA ZÁKLADNÉ PRÚDY, KTORÉ VIEDLI K ZNOVUOŽIVENIU SKÚMANIA VEDOMIA VO VEDE I JEHO TEMATIZÁCII VO FILOZOFII

1. REDUKCIONISTICKÉ výskumné programy mysle (kognitívne vedy zamerané prevažne na skúmanie neurofyziologických procesov mozgu) - vychádzajú z predpokladu, že **poznanie je "produktom" mentálnych štruktúr a procesov**, odohrávajúcich sa v mozgu (pozícia kognitívnej psychológie).

Základná téza: človek sa v princípe ničím nelíši od ostatnej prírody, preto je fyzikálnym objektom = metódy fyziky sú schopné vyčerpávajúco opísať človeka a jeho existenciu (duchovné je podmnožinou fyzikálneho)

NB: ÚPLNÁ REDUKCIA DUCHOVNÉHO K FYZIKÁLNEMU MÔŽE BYŤ RIGORÓZNE DOKÁZANÁ VEDECKÝM POZNANÍM!!!

Ideové zdroje:

- **logický pozitivizmus:** psycho-fyziologický problém = pseudoprávny problém – K.G.Hempel (psychologické súde musia byť redukované k fyzikálnym, psychológia je súčasťou fyziky!)
- R.Carnap: Všetky zákony prírody, vrátane tých, ktoré riadia organizmus, človeka a ľudskú spoločnosť vyplývajú z fyzikálnych zákonov!
- M.Schlick: psychické a fyzikálne sú len dva spôsoby opísania a usporiadania faktov skúsenosti;
- D.M.Armstrong: Musíme dať vyčerpávajúce opísanie človeka fyzikálno-chemickými termínmi

CIEL: dosiahnutie jednoty vedy (**chápanej výlučne ako logický problém**)

- **analytický behaviorizmus:** detto proti karteziánskemu dualizmu = behavioristický variant interpretácie psychických stavov cez kategóriu „správania sa“ (G.Ryle)

Varianty:

Eliminatívny naturalizmus: mentálne pojmy musia byť eliminované a nahradené presnými neurofyziologickými termínmi (R.Rorty, P.K.Feyerabend, U.Jensen, J.Smart, H.Feigl)

Reduktívny (anti-eliminatívny) naturalizmus: „teória totožnosti“ – T.Nagel: stotožnenie pocitov (psychického) s mozgovými procesmi ! je možné len ako teoretická redukcia, nie ontologická!

2. ANTI-REDUKCIONISTICKÉ skúmania vedomia (mysle)

Funkcionalizmus – psychické javy sú ekvivalentné nie fyzikálnym procesom v ich klasickom chápaní, ale určitým **funkčným stavom** živého systému, ktoré nemôžu byť redukované k jeho čistým fyzikálnym vlastnostiam (H.Putnam, J.Fodor, A.Danto)

Vzťah medzi javom vedomia a jeho mozgovými neurodynamickými ekvivalentmi sa skúma ako vzťah informácie (vedomia) k jeho nositeľovi, ktorý je jej kódom.

Emergentizmus („emergentný materializmus“) – J.Margolis, M.Bunge, N.Swartz, R.Sperry – uznávanie pluralizmu v hraniciach jednej materiálnej reality – jedna materiálna „substancia“ je schopná v procese samovývoja vytvárať vyššie systémové organizácie a kvalitatívne nové formy

Teória sociálnych reprezentácií, podobne ako **diskurzívna psychológia** a **sociálny konštrukcionizmus** argumentuje v prospech **socio-kultúrnej podstaty myslenia (obsahy nášho vedomia sú jazykovo a kultúrne utvárané)**. Východiskový predpoklad sociálnych reprezentácií: poznávanie je spolu-utvárané, resp. spolu-konštruované v konkrétnej interakcii, v konkrétnom spoločenskom kontexte. **“Vlastníkom” poznania nie je jednotlivec, ale mikro- alebo makro-spoločnosť.** Bez spoločného poznania by nemohlo dôjsť k žiadnej spoločnej činnosti. Jazyk = nositeľ poznania a kultúrnych významov.

NB:

TAK Z TEORETICKÉHO, ALE NAPR. AJ Z PRAKTICKO-TERAPEUTICKÉHO HĽADISKA BUDE UŽITOČNEJŠIE POVAŽOVAŤ TIETO TYPY DISKURZOV ZA **KOMPLEMENTÁRNE** NEŽ ZA PROTICHODNÉ!

Kým **kognitívna psychológia** rozlišuje medzi procesom a obsahom, medzi procesom myslenia a poznaním, **teória sociálnych reprezentácií** argumentuje, že proces myslenia nie je nikdy obsahovo prázdny procesom - vždy je myslením o niečom, t.j. je poznávaním niečoho. Preto sa v rámci teórie sociálnych reprezentácií študuje poznanie v jeho genéze ako zmena obsahu, formy a štruktúry. Daný spoločenský, kultúrny a historický kontext

nie je externým prostredím, v ktorom myslenie “prebieha”, ale samo myslenie sa v ňom konštituuje.

NB: AK POD MENTÁLNYM ROZUMIEME NIELEN ŠPECIFICKÉ PROCESY V MOZGU, ALE AJ OBSAHY, KTORÝMI MOZOG ČLOVEKA NARÁBA (MENTÁLNE OBSAHY), PRE KONCEPCIU MENTÁLNEHO NESTAČÍ IBA SKÚMANIE MOZGU. **MENTÁLNE OBSAHY MAJÚ SOCIOKULTÚRNY PÔVOD A NEEEXISTUJÚ BEZ JAZYKA.** SCHOPNOSŤ (POTENCIA, DISPOZÍCIA) ČLOVEKA MYSLIEŤ, CÍTIŤ A KONAŤ JE PODMIENENÁ JEHO PRIRODZENOU BIOLOGICKOU KONŠTITÚCIOU AKO ŽIVEJ BYTOSTI S FYZICKÝM TELOM, KTOREJ FUNKCIE RIADI IMANENTNÝ SYSTÉM CNS (MOZOG).

!!! **ROZHODUJÚCIM FAKTOROM UTVÁRANIA OBSAHOV MYSLE I ŠTÝLOV MYSLENIA, TEDA AJ OSOBNEJ IDENTITY ĽUDSKÉHO INDIVÍDUA, JE KULTÚRA** = FUNDAMENTÁLNA SOCIOKULTÚRNA UKOTVENOSŤ ČLOVEKA.

D. DENNETT: OBSAHY MYSLENIA SA NEVYTVÁRAJÚ V MENTÁLNYCH PROCESCH PREBIEHAJÚCICH V HLAVE IZOLOVANÉHO INDIVÍDUA, ALE SÚ KONŠTRUOVANÉ V DIALÓGOCH A VO VZÁJOMNEJ KOMUNIKÁCI.

Vedomie je unikátna subjektívna a intencionálna stránka mysle. Myseľ je prirodzená (psychická, mentálna) vlastnosť človeka, zabezpečujúca jeho fungovanie v jeho životnom prostredí. Súčasťou tohto prostredia však nie je len príroda, ale aj kultúra — ĽUDSKÁ MYSEĽ JE NIELEN ADAPTÍVNA, ALE AJ KREATÍVNA A PRODUKTÍVNA (KONŠTRUKTÍVNO-DEŠTRUKTÍVNA) VO VZŤAHU K PRÍRODE.

Zhrnutie:

vznik reflexívneho vedomia predpokladá (vo vzťahu k mozgu):

- 1) určitú kvantitu neurónov (inými slovami dostatočne veľký mozog),
- 2) ich rýchlu synchronizáciu v rámci jedného mozgu,
- 3) existenciu a hierarchiu evolučne novších mozgových oblastí, ktoré súvisia s plánovaním činnosti, a
- 4) spoločenskú interakciu, komunikáciu a dialóg.